

บทที่ 4

ลักษณะทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม และรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สำคัญบริเวณย่านตลาดพลู

4.1 รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนริมคลองบางหลวง

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนฝั่งธนบุรีในยุคแรกนั้น เนื่องจากเป็นชุมชนชาวสวนมีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลักการปลูกบ้านเรือนจึงอยู่ตามริมน้ำเป็นหลัก ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในอดีตจึงเกาะตัวไปตามคลองเป็นส่วนใหญ่จะมีเพียงบริเวณย่านการค้าที่วางตัวในรูปตาราง และเริ่มมีชุมชนที่วางตัวเกาะไปตามชุมทางที่คลองมาบรรจบกันเป็นตลาดน้ำ ลักษณะการวางตัวของอาคารยังหันหน้าเข้าสู่คลอง และเป็นอาคารแถวเดี่ยว ซึ่งยังคงรักษาสภาพอาคารริมน้ำไว้ได้ ทางด้านสภาพแวดล้อมเนื่องจากส่วนใหญ่อาคารในชุมชนเป็นอาคารแถวเดี่ยว และพื้นที่ด้านหลังเป็นสวนยังไม่ได้รับอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงจากความเป็นเมืองมาก สภาพแวดล้อมจึงร่มรื่น และมีความเป็นธรรมชาติสูง

ในยุคต่อมาพื้นที่ฝั่งธนบุรี ยังคงมีการขยายตัวอันเกิดจากการสร้างสะพานสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และการขยายตัวของชุมชนตามถนนเพชรเกษม และถนนจรัลสนิทวงศ์ ซึ่งในช่วงนี้เองเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนจากริมน้ำสู่ริมถนน มีเพียงบางชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมคลองแต่เดิมที่ยังคงหลงเหลือรูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบชุมชนน้ำอยู่แต่ก็ไม่ได้มีการขยายตัวของชุมชนมากนัก ทั้งการขยายออกตามแนวคลอง หรือการขยายขนานคลอง ในขณะที่ชุมชนริมคลองบางส่วนก็หายไป สันนิษฐานว่าจะเป็นการย้ายถิ่นสู่พื้นที่เมือง ในขณะที่พื้นที่สวนเดิมถูกพัฒนาเป็นที่พักอาศัยในรูปแบบของหมู่บ้านจัดสรร หรือพัฒนาเป็นอาคารที่ไม่ได้มีองค์ประกอบต่อเชื่อมกับน้ำโดยตรง ส่งผลให้รูปแบบการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับน้ำลดน้อยลง

ในยุคพ.ศ.2525 ได้มีโครงการก่อสร้างทางยกระดับรัชดาภิเษก ทำให้เกิดการเวนคืนพื้นที่ย่านตลาดพลู และได้เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ ทำให้พื้นที่การค้าหลักของย่าน อาทิเช่น ตลาดสด โรงภาพยนตร์ ศรีนครธม หายไปส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจและกิจกรรมการค้าในย่านเป็นอย่างมาก

4.2 ลักษณะองค์ประกอบของภูมิทัศน์วัฒนธรรมย่านตลาดพลู

จากการสำรวจพื้นที่ตลาดพลู คณะผู้วิจัยแบ่งองค์ประกอบของภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เด่นในพื้นที่นี้ ออกเป็น 4 หัวข้อหลัก คือ

4.2.1 ลักษณะที่ว่างและการใช้งานที่สำคัญในย่านตลาดพลู

4.2.2 ลักษณะภูมิทัศน์เส้นทางคมนาคมในย่านตลาดพลู เช่น ถนนและคลอง

4.2.3 องค์ประกอบอื่นๆ ในภูมิทัศน์ตลาดพลู เช่น การจัดแสดงสินค้าและกิจกรรมในย่าน การพาณิชย์กรรม เรื่องเล่าในอดีตที่เชื่อมโยงกับองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมของย่าน

4.2.4 ลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่สำคัญในย่านตลาดพลู โดยการสำรวจใน 3 หัวข้อแรกนั้น นำไปสู่การเลือก สถาปัตยกรรมสำคัญของย่านตลาดพลูเพื่อทำการเขียนแบบอนุรักษ์และใช้เป็นข้อมูลของ ชุมชนในการทำคู่มือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในย่านตลาดพลูและแผนที่วัฒนธรรม ฉบับสถานที่สำคัญ อาคาร เก้าที่สมควรอนุรักษ์และเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์ ต่อไป

4.2.1 ลักษณะที่ว่างและการใช้งานที่สำคัญในย่านตลาดพลู

แผนที่ 4.1 แสดงที่ว่างที่สำคัญริมคลองและในศาสนสถาน ในย่านตลาดพลู

4.2.1.1 ที่ว่างริมน้ำคลองบางหลวงและคลองย่อย

- บริเวณท่าเรือตลาดพลู มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ต่อย่านตลาดพลูอย่างมากเพราะเป็นที่ขนส่งสินค้าเข้าตัวตลาดพลูในสมัยก่อน เมื่อมีเส้นทางรถไฟและถนน การขนส่งทางน้ำเริ่มนิยมน้อยลง แต่ท่าเรือตลาดพลูยังคงได้ใช้งาน เพราะอยู่ใกล้ตัวตลาดพลู จนกระทั่งมีการเวนคืนที่ดินตลาดพลูทำสะพานลอยข้ามคลองบางหลวง ตลาดพลูหายไป พื้นที่ริมน้ำข้างท่าเรือกลายเป็นลานกีฬาที่เจียบเหงาแทนตลาดเดิม จึงถือว่าท่าเรือที่เหลืออยู่เป็นสัญลักษณ์สำคัญของย่านนี้ โดยที่ยังมีร้านค้าเก่าแก่สำคัญ เช่น ร้านหมี่กรอบจีนหลี และร้านขายยาแผนโบราณทั้งอัน ห้างทองยิ่งเฮง ขนมหวานตลาดพลูอยู่ตามตึกแถวในแนวซอยเทอดไท 18 จนถึงริมทางรถไฟ

ภาพที่ 4.1 ท่าเรือตลาดพลูในปัจจุบัน และลานกีฬากับภาพตลาดพลูในอดีต พ.ศ. 2485

(ที่มา: รูปถ่ายส่วนตัวของ น.ส.สุวนิชฐ์ นิตพรวิสิษฐ์ ร้านหมี่กรอบจีนหลี)

- บริเวณสถานีดับเพลิงตลาดพลู และโรงน้ำปลาเข้าเต็กเซ่ง มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในระดับชุมชน เพราะเคยเป็นที่ตั้งของที่ทำการไปรษณีย์ริมน้ำและท่าเรือในท้องแถวหลังที่ติดริมน้ำต่อจากโรงน้ำปลาซึ่งดำเนินการมากกว่า 80 ปี มีลานกว้างในอดีตติดต่อกับศาลเจ้าพ่อพระเพลิงหลังเก่า ในปัจจุบันกลายเป็นที่จอดรถของตำรวจสถานีดับเพลิงที่สร้างขึ้นใหม่ รถขนน้ำปลา และชุมชนแทน ทำให้พื้นที่คับแคบลง

ภาพที่ 4.2 สี่แยกโรงน้ำปลาเห้าเต็กเซ้งและทางไปทำน้ำไปรษณีย์เก่า มุ่งหน้าเข้าวัดราชคฤห์

- บริเวณริมน้ำวัดราชคฤห์ มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างมากเพราะเป็น ทำน้ำเส้นทางเข้าหลักของวัดในอดีต แม้ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นเส้นทางถนนแทน พื้นที่ริมน้ำจึงไม่ใช่หน้าวัด อีกต่อไป บางส่วนกลายเป็นสนามเด็กเล่น ของโรงเรียนวัดราชคฤห์ บางส่วนที่ติดกับศาลาการเปรียญ เป็นสำนักงาน อพปร. เขตธนบุรี ในส่วนศาลาและท่าเรือริมน้ำเป็นเขตอภัยทาน และมีลานอเนกประสงค์ ที่ชุมชนใช้ปล่อยปลา ให้อาหารปลา และมีการเชื่อมต่อตัวของคณะเขตสังฆโตในชุมชนด้วย จึงเป็นพื้นที่ริมน้ำ ที่มีการใช้งานทางสันทนาการต่อเนื่องกับลานหน้าพระอุโบสถของวัดทั้งวัน

ภาพที่ 4.3 ภาพพื้นที่ริมน้ำคลองบางหลวง วัดราชคฤห์

- บริเวณริมน้ำตลาดวัดกลาง มีความสำคัญในการใช้สอยสำหรับตลาดวัดกลาง ในอดีตเป็นที่ขนถ่ายสินค้าแต่ในปัจจุบันการขนถ่ายสินค้ามาจากรถยนต์และถนนใหญ่ ทำน้ำบริเวณตลาดวัดกลางจึงเป็นที่ตั้งเศษอาหารและขยะบางส่วนลงคลอง แต่เป็นจุดชมวิวที่ดี มีร้านสุรียากาแฟที่เก่าแก่เป็นที่พักของบรรดาพ่อค้าแม่ค้าในตลาดยามเช้า

ภาพที่ 4.4 ทศนียภาพริมน้ำคลองบางหลวงบริเวณทำน้ำและบรรยากาศร้านสุรียากาแฟ

- บริเวณริมน้ำวัดอินทาราม มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ต่อย่านตลาดพลูอย่างมากในระดับประเทศ เพราะเป็นที่ทำพิธีกรรมต่างๆ ต่อเนื่อง เกี่ยวกับการสักการบูชา พระเจดีย์ พระอัฐิและแท่นบรรทมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เช่น จุดประทัด เฝ้ากระดาดเงิน กระดาดทองมีการทำกิจกรรมประเพณีต่างๆ ของทางวัดในบริเวณนี้ตลอดทั้งปี เนื่องจากเป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากทั้งวิหารพระเจ้าตาก และศาลาการเปรียญ และยังมีท่าเรือ ศาลาภิรมย์ภักดี ซึ่งเป็นท่าเรือที่นายเลิศ เศรษฐบุตร เจ้าของเรือเมล์ขาวได้สร้างไว้ในอดีต ในช่วงเช้ายังเป็นที่วางแผงขายของ ต่อเนื่องจากตลาดวัดกลาง และมีแผงขายอาหาร ข้างศาลาการเปรียญที่ขึ้นชื่อหลายเจ้า โดยมีพื้นที่ศาลาท่าเรือ หน้าพระอุโบสถอีกแห่ง ที่เป็นแนวแกนทางเข้าหลักในอดีตของวัดด้วย ในปัจจุบัน พื้นที่ข้าง ศาลาท่าเรือ เคยเป็นโรงงานย้อมครามแต่ปัจจุบันใช้เป็นที่พักอาศัย

ภาพที่ 4.5 พื้นที่ริมน้ำวัดอินทาราม ก่อนมีเทศกาลซึ่งมีการตั้งเต็นท์ขายของและปล่อยเผากะดาดไหว้

- บริเวณริมน้ำวัดโพธิ์นิมิตร มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ต่อย่านตลาดพลู คือ เป็นท่าเรือรับเสด็จล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 มีต้นโพธิ์ใหญ่ พลับพลา และศาลารับเสด็จเป็นโบราณสถานสถานสำคัญ ในปัจจุบันไม่มีกิจกรรมใดๆ เนื่องจากคลองถูกวางคานคอนกรีต ขวางอยู่ทำให้ไม่มีการใช้คลองเพื่อการคมนาคมอีกต่อไป

ภาพที่ 4.6 กลุ่มศาลารับเสด็จ ต้นโพธิ์ และกุฏิเรือนไทย ในวัดโพธิ์นิมิตร

4.2.1.2 ที่ว่างในสถานสถาน

- บริเวณลานหน้าพระอุโบสถวัดราชคฤห์และเจดีย์อัฐิพระยาพิชัย เป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากบริเวณลานหน้าของวัดยังเป็นพื้นที่ใช้ทำกิจกรรมทางประเพณีสำคัญของวัดในเทศกาลต่างๆ และในเทศกาลไหว้ขนมจ้างของจีน ยังเป็นที่ตั้งถึงตัมขนมก็จ้างซึ่งตัมกันเต็มลานวัด โดยชุมชนที่อาศัยในพื้นที่ข้างอุโบสถวัดราชคฤห์ รับจ้างผูกขนมก็จ้างจากร้านค้าของ และขนมไหว้ในตลาดวัดกลาง ในวิถีชีวิตประจำวัน พื้นที่บางส่วนยังเป็นที่ขายของในช่วงเช้ามีด และเป็นที่จอดรถของบางส่วน ไปขายที่ตลาดวัดกลาง ในช่วงกลางวันและบ่ายเป็นพื้นที่ ทำกิจกรรมของโรงเรียนวัดราชคฤห์ ในช่วงเย็นเป็นที่จอดรถ ของชุมชนที่อาศัยในพื้นที่วัด โดยที่พื้นที่จอดรถของวัดนั้น มีการเก็บค่าจอดทั้งแบบรายเดือน และรายวัน การจอดรถยนต์เต็มพื้นที่ มีปัญหาคับบังอนุสาวรีย์ และเจดีย์ ทำให้ผู้ที่มากราบไหว้ บูชา เจดีย์อัฐิพระยาพิชัยไม่ได้รับความสะดวก

ภาพที่ 4.7 ลานหน้าอุโบสถและพระปรางค์ วัดราชคฤห์

ภาพที่ 4.8 ลานวัดราชคฤห์ในช่วงเทศกาลงานวัด

- บริเวณหน้าพระอุโบสถวัดจันทาราม บริเวณลานนี้มีขนาดเล็ก มีอาคารตลาดสด วัดกลาง กั้นระหว่างพื้นที่ริมน้ำ และพระอุโบสถทำให้มีพื้นที่ไม่มากนัก ในปัจจุบันกลายเป็นที่วางแผงลอยอาหารต่างๆ ในช่วงเช้าที่ตลาดวัดกลางเปิดทำการ เมื่อตลาดวายในตอนสายได้กลายเป็นที่จอดรถขึ้นไป

ภาพที่ 4.9 พื้นที่หน้าพระอุโบสถวัดจันทารามต่อเนื่องกับตลาดวัดกลาง

- บริเวณลานหน้าพระอุโบสถ และวิหารแทนบรรทม และอนุสาวรีย์พระเจ้าตาก ในวัดอินทาราม บริเวณลานหน้าพระอุโบสถวัดอินทารามนั้นในอดีตเป็นลานหน้าวัดต่อเนื่องจากพื้นที่ริมน้ำ ศาลาทำน้ำซึ่งมีความสำคัญในอดีต เพราะเป็นแนวแกนเข้าถึงพระอุโบสถมาก่อนแต่ในปัจจุบันกลายเป็นที่จอดรถเท่านั้น ในขณะที่ลานหน้าพระวิหาร และอนุสาวรีย์ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มีผู้คนที่ศรัทธา มารับไหว้ทุกวัน โดยมีเต็นท์กางโดยรอบ เพื่อตั้งโต๊ะขายพระเครื่อง และเหรียญพระเจ้าตาก หนังสือต่างๆ ตลอดจนดอกไม้ธูปเทียน

ภาพที่ 4.10 ลานหน้าพระอุโบสถ วัดอินทารามในช่วงงานฉลองวัดและช่วงเวลาปกติเป็นที่จอดรถ

- บริเวณลานกลางวัดโพธิ์นิมิตร บริเวณลานกลางวัดโพธิ์นิมิตรเป็นลานกิจกรรม ประเพณีของทางวัดตลอดทั้งปี แต่ในปัจจุบันเป็นที่จอดรถสำหรับมางานสวดศพ ในศาลาของทางวัดด้วยในช่วงเวลาเย็น

ภาพที่ 4.11 บริเวณลานหน้าพระอุโบสถวัดโพธิ์นิมิตร

- บริเวณลานภายในศาลเจ้าต่างๆ เช่น ศาลเจ้าตึกดิน ศาลเจ้าสูง ศาลเจ้าพ่อพระเพลิง โรงเจบริเวณลานภายในศาลเจ้านั้นส่วนมากเคยเป็นลานโล่ง ใช้เป็นเวทีแสดงจ๊วถวยให้เจ้าดูในวันที่มีการเฉลิมฉลองต่างๆ และตั้งโต๊ะจัดงานเลี้ยงหลังพิธีแห่ของเจ้า ปัจจุบันที่ว่างส่วนใหญ่มีหลังคาคลุม ยกเว้น ศาลเจ้าพ่อพระเพลิงใหม่ ที่ยังเป็นโล่งริมน้ำอยู่ ที่ว่างในศาลเจ้าตึกดินได้ถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนกมลจรรย์ เมื่อครั้งยังไม่ย้ายไปตั้งที่ตึกใหม่ริมถนนราชพฤกษ์ เมื่อทำหลังคาปิดจึงทำให้ที่ว่างดูเป็นส่วนหนึ่งของอาคารไป แต่กิจกรรมสำคัญและพิธีกรรมยังคงอยู่

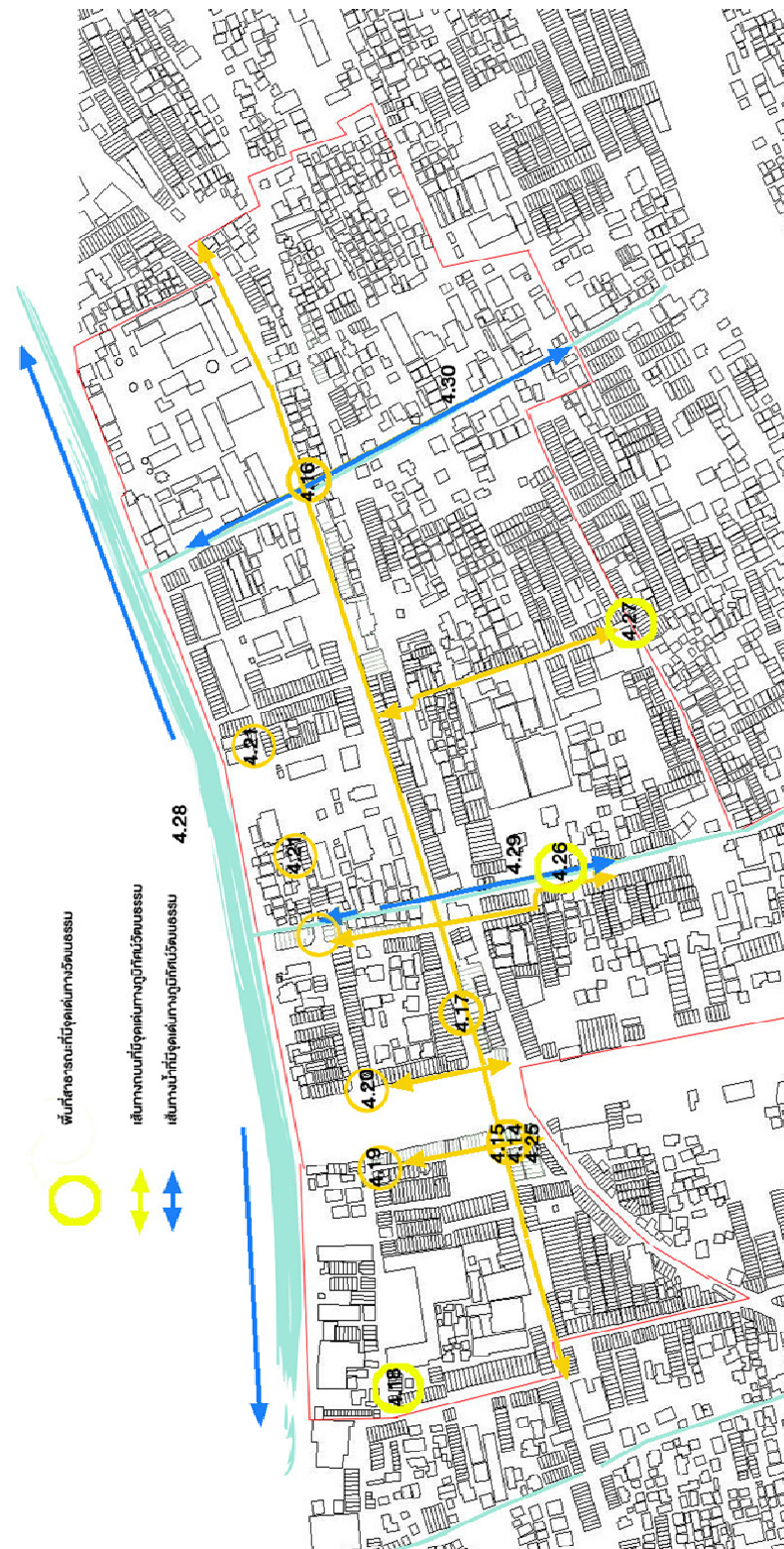

ภาพที่ 4.12 ที่ว่างภายในบริเวณศาลเจ้าตึกดินที่มีหลังคาคลุม และศาลเจ้าพ่อพระเพลิงที่เปิดโล่ง

ภาพที่ 4.13 โรงเจและศาลเจ้าแม่กวนอิมที่มีหลังคาปิด (ภาพบน 2 ภาพ) เปรียบเทียบศาลเจ้ากวนอู และ ศาลเจ้าสูงที่ปิดบางส่วน (ภาพล่าง)

4.2.2 ลักษณะภูมิทัศน์เส้นทางคมนาคมในย่านตลาดพลู

แผนที่ 4.2 แสดงภูมิทัศน์เส้นทางคมนาคมในย่านตลาดพลู

4.2.2.1 ภูมิทัศน์ ถนนหลัก

-ถนนเทอดไท ตลาดพลู ถนนเทอดไทเป็นถนนที่ตัดใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 7 เชื่อมถนนอินทรพิทักษ์ที่มาจากวงเวียนใหญ่ ต่อเนื่องจากสะพานพระพุทธยอดฟ้า ไปยังถนนบางบอน ถนนเพชรเกษม ภูมิทัศน์โดยรวมจึงเป็นตึกแถวสมัยใหม่เกือบทั้งหมด โดยตึกแถวช่วงผ่านสี่แยกตลาดพลู มีลักษณะเป็นตึกแถวสูง 4 ชั้นมีบางช่วงเป็น 2 ชั้น ไปถึงวัดโพธิ์นิมิตร และวัดอินทาราม บริเวณที่ยังเป็นตึกแถวเก่าหันด้านหน้าเข้าหาถนน ที่หลงเหลือ คือตึกแถวครึ่งปูนครึ่งไม้ 2 ชั้นหน้าซอยเทอดไท 27 ตรงกันข้ามกับตึกแถวก่ออิฐถือปูน รูปแบบนีโอคลาสสิก 2 ชั้นหน้าซอยเทอดไท 20 กลุ่มบ้านไม้ข้างหน้าศาลเจ้าสูงใกล้ทางเข้าวัดโพธิ์นิมิตรและกลุ่มตึกแถว 2 ชั้นหลังคาทรงปั้นหยา บริเวณทางเข้าสถานีรถไฟเท่านั้น

ภาพที่ 4.14 ตึกแถวครึ่งปูนครึ่งไม้หน้าซอยเทอดไท 27

ภาพที่ 4.15 ตึกแถว นีโอคลาสสิก หน้าซอยเทอดไท 20

ภาพที่ 4.16 กลุ่มบ้านไม้ใกล้ทางเข้าวัดโพธิ์นิมิตรและกลุ่มบ้านไม้หน้าศาลเจ้าสูง

ภาพที่ 4.17 ตึกแถวหน้าสถานีรถไฟตลาดพลู

- ถนนตลาดพลูทางใน ถนนตลาดพลูทางในเป็นถนนที่มาจากทางเดินเก่าแก่ที่วิ่งคู่ขนานกับคลองบางหลวง จากปากคลองสำหรับ วัดอินทารามไปจนถึง คลองบางสะแก และยังมีทางเดินไปถึงคลองภาษีเจริญได้ ในพื้นที่ศึกษา พบว่าสภาพบ้านเรือนไม้เก่ายังมีอยู่สลับกับตึกแถวหรือบ้านปูนสมัยใหม่ โดยมีภูมิทัศน์ที่ยังเป็นชุมชนเก่า คือพื้นที่สามแยกซอยเทอดไท 22 ที่มีเรือนแถวไม้ ร้านขายของชำบ้านไม้และโรงสีง่วนไถ ที่ปิดกิจการไปแล้ว เหลือแต่โกดังข้างเคียงที่ยังใช้เก็บของอยู่

ภาพที่ 4.18 โรงสีง่วนไถ่ และ ร้านของข้าวข้างโรงสีเก่าบริเวณ ถนนตลาดพลูทางในตัดกับซอยเทอดไท 24

พื้นที่สามแยกซอยเทอดไท 20 เป็นกลุ่มตึกแถวปูนแบบตะวันตกผสมจีนทั้งสองฝั่งถนน มีร้านทองริมน้ำที่เหลืออยู่ร้านเดียวคือ ห้างทองย่งเส็ง ถือเป็นภูมิทัศน์ที่เด่นและสำคัญสื่อถึงอดีตของตลาดพลู

ภาพที่ 4.19 สามแยกถนนตลาดพลูทางในกับซอยเทอดไท มีร้านทองริมน้ำเก่าแก่ คือ ร้านทองย่งเส็ง

พื้นที่สี่แยกซอยเทอดไท 18 และทางไปท่าเรือตลาดพลูซึ่งถูกเรียกกันมาว่าเป็นสี่แยกตลาดพลู ภูมิทัศน์ในจุดนี้มีตึกแถวปูน 3 ชั้น รูปแบบตะวันตกผสมจีนอยู่ตรงหัวหุ้มุม มีรูปปั้นอินทรีเป็นสัญลักษณ์สำคัญของย่านนี้ แต่เดิมเป็นร้านทองต่อมาเป็นร้านอาหารครัวบางหลวง นอกจากนี้ยังมีตึกแถว 2 ชั้นแบบจีนอยู่ต่อเนื่องตามแนวถนนตลาดพลูทางในทั้งสองฝั่ง โดยฝั่งที่อยู่ริมน้ำ มีตรอกเขาไปยังโรงงานเก่า บริเวณสี่แยกนี้ยังถูกใช้เป็นที่รวมพลของคณะเชิดสิงโตหลังจากจบขบวนแห่งานพิธีของวัด และศาลเจ้าต่างๆ โดยเป็นที่แสดงการต่อสู้ของแต่ละคณะซึ่งถือเป็นการปิดท้ายจบขบวนแห่ในวันนั้น

ภาพที่ 4.20 การเชิดมังกรที่สี่แยกตลาดพลูที่มีอาคารแถวรูปแบบตะวันตกผสมจีน เช่น ร้านครัวบางหลวง และตึกแถวริมถนนตลาดพลูทางใน

พื้นที่สี่แยกซอยเทอดไท 16 ภูมิทัศน์หน้าเรือนแถวไม้โรงน้ำปลา และสถานีดับเพลิงตลาดพลู มีเรือนแถวไม้ หนาบสองข้างก่อนขึ้นสะพานข้ามคลองบางน้ำชน ถือเป็นภูมิทัศน์ที่เด่นและสำคัญรองลงมา

4.2.2.2 ภูมิทัศน์ ถนนซอย

- ถนนตลาดพลูทางในที่เป็นซอยในวัดราชคฤห์ มีบางส่วนที่ผ่านในชุมชนพื้นที่ ส่วนที่ติดคลองบางน้ำชน ที่เป็นบ้านเรือนแถวไม้เก่า อาคารไม้สำคัญคือ ร้านค้าเครื่องจักสานและพื้นที่ก่อน เข้าเขตตลาดวัดกลางซึ่งมีเรือนแถวไม้เก่าอยู่ อาคารไม้สำคัญ คือร้านขายยาแผนโบราณอินทรโอสถ โดยที่ ซอย ตลาดพลูทางในนั้นแคบกว้างเพียง 1.5 เมตร และบางบริเวณอาคารมีหลังคา กันสาดยื่นยาวทำให้ ค่อนข้างทึบแต่ยังมี บรรยากาศชุมชนริมน้ำอยู่

ภาพที่ 4.21 ซอยวัดราชคฤห์ (ชุมชน)

- ซอยเทอดไท 18 มีภูมิทัศน์ที่มีเอกลักษณ์ประจำย่านอยู่บางส่วน คือ ตึกแถว ปูนแบบตะวันตกผสมจีนอยู่ตามแนวทางเท้า ด้านตะวันออกโดยที่มี ตึกแถว 3 ห้องด้านติดถนนเทอดไท กลายเป็นตึกแถวสมัยใหม่สูง 4 ชั้น และอีกด้านเป็นสะพานลอยถนนรัชดาภิเษก โดยมีร้านค้าสำคัญ คือ ร้านขายยาท่าอัน ห้างเพชรทองยิ่งเฮง

ภาพที่ 4.22 ตึกแถวจีนซอยเทอดไท 18

- ซอยเทอดไท 20 มีภูมิทัศน์ที่เป็นเอกลักษณ์ย่านเมืองเก่าอยู่ในบริเวณกลางซอย คือมีตึกแถวปูน รูปแบบนีโอคลาสสิก ทั้งสองฝั่งของ ถนนซอย ขณะที่ต้นซอยมีตึกแถวอยู่ข้างเดียว อีกด้านเป็นที่ว่าง จอดรถ ร้านหมูกระทะ รถเข็นร้านอาหารและ เฟิงรถเข็นร้านขายกล้วยเชื่อม ป้ากิมเอง และอาหารอื่นๆ

ภาพที่ 4.23 ตึกแถวนีโอคลาสสิก ซอยเทอดไท 20

- ซอยเทอดไท 16 มีภูมิทัศน์ที่เป็นเอกลักษณ์ของเรือนแถวไม้ 2 ชั้น 14 ห้องที่ติดคลองบางน้ำชน บางห้องเป็นที่ทำขนมของร้านขนมหวานตลาดพลู ห้องหัวมุม ถนนเทอดไท ได้กลายเป็นตึกก่ออิฐถือปูนแบบใหม่ ร้านอาหารประเภทสเต็ก แต่ในอดีต เคยเป็นร้านส่ง และทำเส้นก๋วยเตี๋ยวมาก่อน อีกฝั่งเป็นกำแพงบ้านของทายาทคหบดีตระกูลบุญมานพ โดยมีบางส่วนกลายเป็นตึกแถวสมัยใหม่

ภาพที่ 4.24 บ้านสกุลบุญมานพ และตึกแถวไม้ซอยเทอดไท 16

- ซอยเทอดไท 27 เป็นซอยที่สั้นโดยด้านหนึ่งติดถนนเทอดไทและอีกด้านติดทางรถไฟ จึงมีภูมิทัศน์ที่สะท้อนภาพย่านเมืองเก่าได้ดี คือมี ห้างแถวปูน 2 ชั้น รูปแบบนีโอคลาสสิกและ 3 ชั้น แบบตะวันตกผสมจีน ทั้งสองฝั่งในซอย ยังมีจุดเด่นในยามค่ำคืน โดยมีบรรยากาศที่คึกคักยามเย็นเพราะเป็นที่ค้าขายอาหารจีนได้รุ่งที่ขึ้นชื่อ แต่ในช่วงกลางวัน เป็นที่เก็บรถเข็นขายอาหาร ก้นสาด และอุปกรณ์ขายของซึ่งบดบังอาคารเก่า

ภาพที่ 4.25 รูปแบบและบรรยากาศตลาดโต้รุ่งของตึกแถวตะวันตกผสมจีน และตึกแถวนีโอคลาสสิก
ในซอยเทอดไท 27

- ซอยเทอดไท 23 (ซอยวัดกันตะ) เป็นถนนซอยที่วิ่งขนานกับคลองบางน้ำชน แต่ทางเข้าจากถนนเทอดไทแคบมากรถเข้าไม่ได้แต่กว้างขึ้นหลังจาก ข้ามทางรถไฟมาแล้ว โดยรถยนต์สามารถเข้าได้ทางเดียว มีกลุ่มบ้านพักเรือนแถวไม้อยู่ริมสองฝั่งถนน และบ้านคหบดี ริมคลอง 2 หลัง คือ บ้านหมอกิม ศิริเวชกุล และบ้านหลวงสาทรราชชนนท์ จึงมีภูมิทัศน์สะท้อนภาพชุมชน และบ้านริมน้ำที่ต้องข้ามคลองก่อนถึงตัวบ้าน แต่คลองมีคานคอนกรีตขวางอยู่จึงไม่มีกิจกรรมใดๆ ในชุมชนที่เกี่ยวกับคลอง

ภาพที่ 4.26 บ้านในซอยวัดกันตะ (บน)
บ้านในซอยวัดกันตะที่ติดริมน้ำ
(กลาง-รูปถ่ายโดย ธาตุกร ลีลาวาปะ)
บ้านหลวงสาทรราชชน (ล่าง)

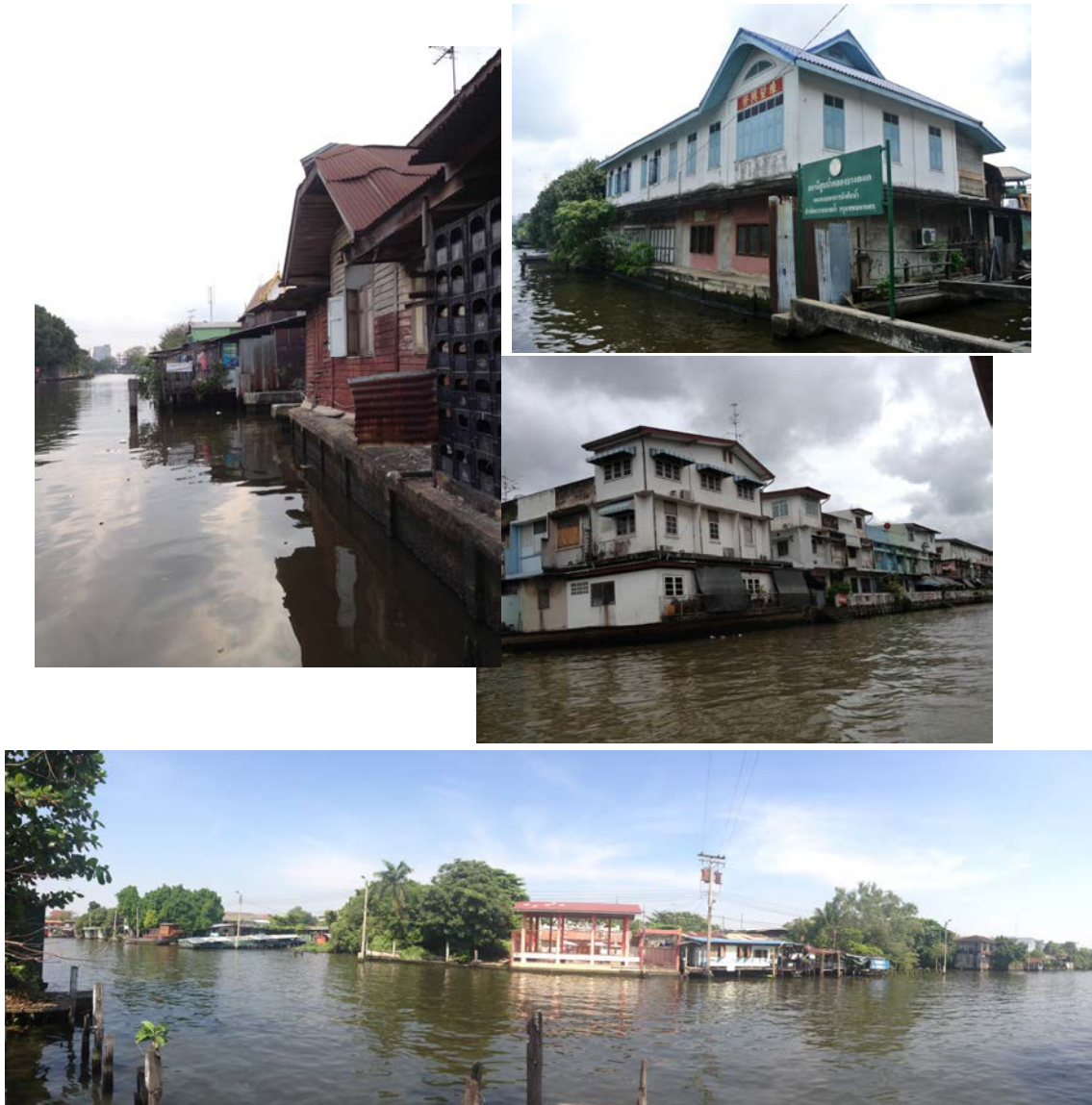
- ซอยเทอดไท 21 (ตรอกโรงเจ) เป็นซอยที่แคบ โดยรถยนต์ผ่านได้ทางเดียว ทางเข้าด้านหน้าจากถนนริมทางรถไฟ เป็นเรือนแถวไม้ 2 ชั้นทั้งสองฝั่ง โดยเรือนแถวไม้บางส่วนที่เลยโรงเจมีการยื่นกันสาด กลุ่มถนนซอยทั้งสองฝั่งต่อมาในซอยจึงมีตึกแถวสมัยใหม่บ้าง สภาพเรือนแถวไม้กลางซอยมีบ้านพักที่มีคลองขนาดเล็กขวางหน้าบ้าน ต้องทำสะพานข้าม จึงมีบรรยากาศคล้ายกับกลุ่มบ้านพักอาศัยในซอยวัดกันตะ

ภาพที่ 4.27 ตึกไม้เก่าโรงเจ

4.2.2.3 ภูมิทัศน์ คลองหลัก คลองบางหลวง

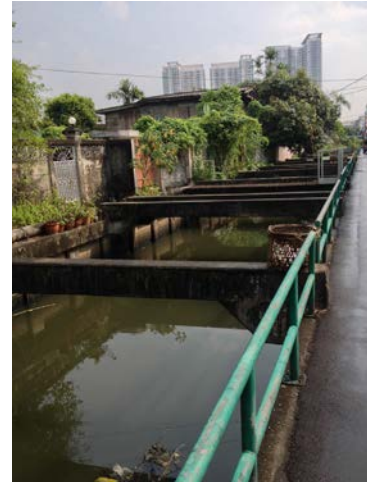
คลองบางหลวงในช่วงผ่านตลาดพลู และฝั่งเขตบางกอกใหญ่ยังคงมีทัศนียภาพของย่านชุมชนเก่า และบ้านเรือนไม้เก่าอยู่ในพื้นที่ ดังนี้ คือบริเวณโรงสีวงไถ่ ข้างท่าเรือตลาดพลู กลุ่มบ้านชุมชนบนที่ของวัดราชคฤห์ และวัดอินทาราม โดยมีอาคารก่ออิฐถือปูนทั้งบ้าน และตึกแถวสมัยใหม่ขึ้นอยู่ระหว่างทางจนถึงปากคลองบางน้ำชน ต่อจากชุมชน และทำน้ำวัดราชคฤห์ เป็นอาคารตึกแถวคอนกรีตอยู่ริมน้ำหลังตลาดวัดกลาง ฝั่งบางกอกใหญ่ ยังคงเป็นที่รกร้าง มีบ้านหลังใหญ่ของคหบดีเก่าที่ทิ้งร้าง คือ บ้านของพระเสริมพาณิชย์ (เสริม ชูโต) ซึ่งมีอาคารพักอาศัยรูปแบบเรือนปั้นหยาขนาดใหญ่ หลังคากระเบื้องว่าว ไม้เชิงชายลูกกรงฉลุลายแบบตะวันตก มีห้วยสูงปกคลุม ยังมีซากโครงสร้างโรงงานที่ไฟไหม้และทิ้งร้างในทุ่งหญ้า

ภาพที่ 4.28 ท่าเรือโรงน้ำปลา (ซ้ายบน), บ้านข้างโรงสี (ขวาบน), คลองบางหลวงตลาดพลู (ขวาล่าง)
และคลองบางหลวง ฝั่งบางกอกใหญ่ (ล่างสุด)

4.2.2.4 ภูมิทัศน์ คลองย่อย คลองบางน้ำชน คลองสำเหร่

- คลองบางน้ำชน ยังเป็นคลองที่มีบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งคลองโดยที่บางส่วนเป็นเขตสังฆาวาสของวัดราชคฤห์กับเรือนแถวไม้ริมน้ำในซอยเทอดไท 16 โคนคั่นโดยมีทางรถไฟ และถนนเทอดไทตัดผ่าน จากนั้นจึงต่อขนานไปกับซอยเทอดไท 23 โดยมีประตูน้ำที่ปากคลองต่อกับคลองบางหลวง โดยที่คลองมีคานคอนกรีตขวางกลางคลอง และถูกใช้เป็นที่วางของ และต้นไม้ของชุมชนบริเวณนั้น จึงทำให้ไม่มีโอกาสเข้าถึงพื้นที่ได้มากนัก

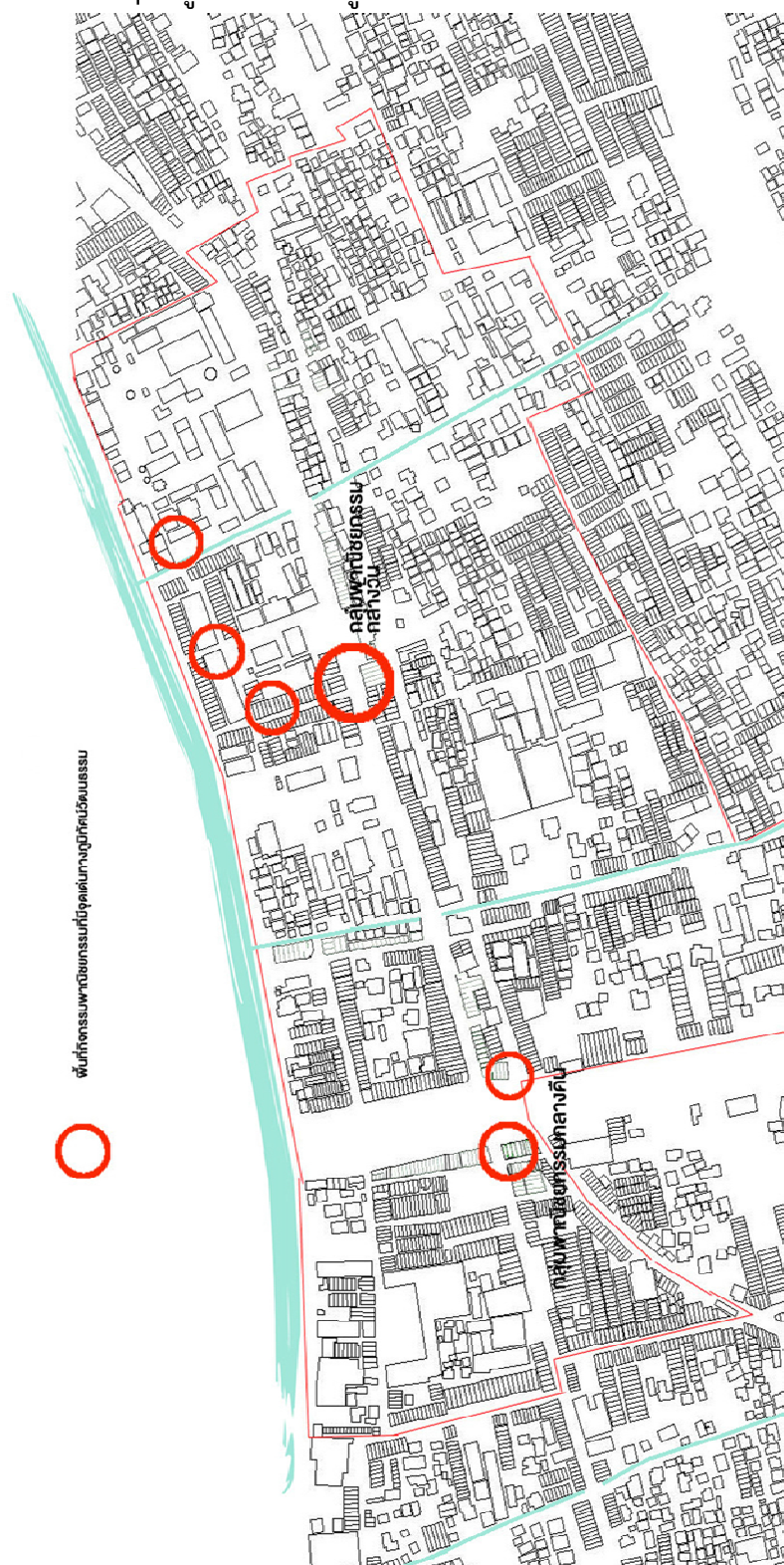
ภาพที่ 4.29 คลองบางน้ำชน

- คลองสำเหร่ เป็นคลองสำคัญทางประวัติศาสตร์เพราะล้นเกล้ารัชกาลที่ 5 เคยเสด็จทอดกฐินวัดโพธิ์นimitrทางคลองนี้ ริมคลองใกล้ปากคลองเป็นที่ตักแถวตลาด และสังฆาวาสของวัดจันทาราม อีกฝั่งเป็นสังฆาวาสวัดอินทาราม ในปัจจุบันเป็นคลองที่มีคานคอนกรีตขวางอยู่เช่นกัน บ้านเรือนริมคลองส่วนใหญ่สร้างกำแพงข้างคลอง ยิ่งทำให้คลองกลายเป็นจุดอับมากขึ้น มีพื้นที่สำคัญ คือกลุ่มศาลารับเสด็จ ร.5 ต้นโพธิ์ ภูมิเรือนไทย และอุโบสถที่หันหน้าเข้าหาคลอง แต่คลองกลับไม่มีกิจกรรมใดๆ

ภาพที่ 4.30 คลองสำเหร่

4.2.3 องค์ประกอบอื่นๆ ในภูมิทัศน์ตลาดพลู

แผนที่ 4.3 แสดงที่กิจกรรมการค้าสำคัญริมคลอง และในย่านตลาดพลู

4.2.3.1 การจัดแสดงสินค้า และกิจกรรมในย่านการพาณิชย์กรรม นอกจากสถาปัตยกรรม แล้ว กิจกรรมการขายสินค้า ตัวสินค้าเอง และการจัดแสดงสินค้าของร้านค้า รถเข็น และแผงลอยขายของ โดยเฉพาะอาหารและของไต้หวัน ถือเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในย่านตลาดพลูเช่นกัน โดยที่มีรูปแบบเฉพาะของย่านการค้า และผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะของไหว้ และอาหารซึ่งเปลี่ยนไปตามเวลาในแต่ละวันด้วย

- ช่วงเช้าเป็นกลุ่มร้านค้า แผงลอย เก้าะแนวถนนตลาดพลูทางใน ในวัดราชคฤห์ ตลาดวัดกลาง และวัดอินทาราม โดยมีอาหารปรุงสำเร็จ ประเภท กาแฟ ก๋วยจั๊บ ขนมกุยช่าย ขนมจีบ และขนมเปี๊ยะต่างๆ แต่ร้านขายของชำ ของไหว้ และเพิงอาหารริมทางรถไฟที่เปิดทั้งวัน

ภาพที่ 4.31 กิจกรรมพาณิชย์กรรมในช่วงกลางวัน
โซ่ห้วย ริมทางรถไฟ (บนซ้าย), ขนมหวาน
ตลาดพลู (บนกลาง), ตลาดวัดกลาง ซอย
เทอดไท12 (บนขวา), สุริยากาแฟ (กลาง
ซ้าย), แผงขายของไหว้ ร้านโล้วเจิ้งเซียง
(กลาง), ตั้งสีโหมวโกอู่ย (ขวากลาง) และ
ตั้งเจียงฮวด (ล่างซ้าย)

- ช่วงกลางคืนเป็นกลุ่มแผง และรถเข็นขายอาหารได้รุ่ง อยู่บริเวณซอยเทอดไท 27 รวม
หน้าซอยเทอดไท 20 และกลุ่มเพิงขายอาหารริมทางรถไฟที่แยกซอยเทอดไท 25

ภาพที่ 4.32 กิจกรรมพาณิชย์กรรม ในเวลากลางคืนริมซอยเทอดไท 27 ชานมไข่มุกนิชะชา (บนซ้าย),
บะหมี่เกี๊ยวกุ้งเห็ดยาง (บนขวา), น้ำแข็งไสไอติมไข่แข็ง (กลางซ้าย), บะหมี่ตงเล้งเพิง (กลางขวา),
เจ้าอึ้งนมสด (ล่างซ้าย), บะหมี่นายก้า (ล่างกลาง), หมี่กรอบจินหลี่ (ล่างขวา)

4.2.3.2 เรื่องเล่าในอดีต และภาพสะท้อนในองค์ประกอบทางภูมิสถาปัตยกรรมของย่าน

- เรื่องตลาด ย่านตลาดพลูในอดีตนั้นเป็นพื้นที่ริมน้ำที่กินบริเวณไม่แน่นอนขยาย และหดได้ตามสถานะเศรษฐกิจ เนื่องจากกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าวางของขายตามแนวคลอง และถนนตลาดพลูทางโน้นไปได้อย่างง่าย ตั้งแต่ทำนน้ำวัดอินทาราม วัดจันทารามหรือวัดกลาง วัดราชคฤห์ ไปถึงคลองบางสะแก แต่มีคนเก่าคนแก่บางท่านยังเคยเล่าว่า ตลาดแถววัดคูหาสวรรค์นั้นมีพ่อค้าแม่ค้านำพลูขึ้นขายอย่างมากจนน่าเป็นส่วนหนึ่งของตลาดพลู แต่พื้นที่ศูนย์กลาง คือพื้นที่ใต้สะพานลอยถนนรัชดาภิเษก ในอดีตนั้นเป็นทั้งโรงพยาบาลที่มีชื่อว่าเรียกภาษาชาวบ้านว่าวิกสูง หรือศรีนครน โดยมิตลาดอยู่ชั้นล่างของโรงหนังนอกจากตลาดใต้โรงหนังแล้วยังมีตลาดใต้รู้อีก จนถึงริมทางรถไฟ โดยมีร้านค้าสำคัญริมนี้ และในตลาดที่ถูกย้ายจากการเวนคืนที่ ทำถนนรัชดาภิเษก และสะพานลอยเท่าที่สำรวจได้ มีดังนี้ ร้านหมี่กรอบจินหลี่ ร้านตัดผมของ ลุงวิเชียร ร้านขนมไหว้ตั้งง่วนฮะ กุ้ยสือ ร้านขายยาบ้านสุนตั้ง ตรา 5 นกกระเรียน ร้านบะหมี่นายกำ ร้านบะหมี่ต่งเล้ง และร้านนื่องน้ำแข็งใส ร้านเนื้อเปื่อยตลาดพลู เนื่องจากย่านนี้ มีบ้าน เรือนแถว และโกดัง ที่เป็นไม้จำนวนมากจึงเกิดไฟไหม้บ่อยครั้ง ร้านหมี่กรอบจินหลี่ยังเคยถูกไฟไหม้ จนตราครุฑพระราชทานและรูปถ่ายเก่าถูกเพลิงไหม้หมดสิ้น จนถึงสมัยจอมพลสฤษดิ์ ได้มีการยิงเป้าผู้ก่อเพลิงไหม้ ที่กำแพงวัดอินทารามยังมีรอยกระสุนถึงทุกวันนี้ คลองย่อย เช่น คลองด่าน บางสะแก คลองบางน้ำชน คลองสำเหร่ เป็นเส้นทางหลักที่พ่อค้าแม่ค้า เกษตรกรนำเอาผักผลไม้จากเรือสวนต่างๆ มาขาย เช่น บางขุนเทียนซึ่งมีลิ้นจี่รสดี ส้มจากบางมด ผลไม้อื่นๆ จากบางหว้า

- เรื่องโรงงาน ย่านริมน้ำคลองบางหลวง บริเวณนี้ ทั้งตลาดพลู และฝั่งคลองบางหลวงนั้นเคยเป็นย่านโรงสี และโรงงานต่างๆ เพื่อผลิตของส่งขายที่ฝั่งเยาวราชมานาน โดยอดีตมีโรงสีข้าวถึง 9 โรงตามคำบอกเล่าของคุณขวัญ เจ้าของโรงสีข้าว ง่วนไถ่ ที่เลิกกิจการไปแล้ว โดยในฝั่งบางกอกใหญ่ตรงข้ามกับตลาดพลู สมัยก่อนมีโรงงานอยู่หลายแห่ง ในบริเวณ ตรงข้ามกับโรงสีง่วนไถ่ มีทั้งโรงต่อเรือ โรงขันเรือ โรงงานเต้าเจี้ยว โรงน้ำปลา โรงสี และโกดังเฮงจัน ฝั่งตลาดพลูมี โรงนึ่งปลาอยู่สองแห่ง ก่อนถึงโรงน้ำปลาเข้าเต็กเซ่ง ถัดไปเป็นโรงงานทำขนมปัง ไกล่หระฮังเก่า วัดราชคฤห์ โรงย้อมครามในที่ริมน้ำวัดอินทาราม ไกล่กันเป็นโรงไม้เก่า การค้าขายในสมัยก่อนมีความคึกคักมาก ริมน้ำตลาดพลูมีเรือเอี่ยมจิ้นจอดรออยู่เต็มริมน้ำตลาดพลู ต่อจากริมคลองบางหลวง เข้ามาในคลองย่อย และถนนซอยย่อยนั้น มีโรงฆ่าหมูอยู่ใกล้กับโรงเรียนธนบุรีเทพพิลารักษ์ และซอยเทอดไท 20 ในปัจจุบัน มีโรงด้ายใกล้กับโรงเจ โรงฆ่าวัว และโรงฆ่าไก่อยู่ใกล้กับวัดโพธิ์นิมิต โดยในปัจจุบันโรงงานบางแห่งยังคงดำเนินการอยู่ เช่น โรงน้ำปลาเข้าเต็กเซ่ง โรงงานบางแห่งเลิกกิจการไปแล้ว แต่อาคารยังอยู่ เช่นโรงสีง่วนไถ่ โรงย้อมคราม โครงสร้างไม้ของโรงทำเต้าเจี้ยวที่โดนไฟไหม้ และโครงสร้างโรงต่อเรือ ในฝั่งบางกอกใหญ่ยังเห็นได้จากท่าเรือโรงน้ำปลาเข้าเต็กเซ่ง

ภาพที่ 4.33 หอระฆังเก่าวัดราชคุลห์ และโรงนั่งปลาทุที่เลิกทำแล้ว

- เรื่องยา หมอ และคนสำคัญในพื้นที่ สมัยก่อน หมอแผนโบราณมีมากในแถวตลาดพลู โดยมีร้านขายยาเก่าแก่อายุหลายแห่ง มีร้านหมอกิม ร้านหมอเฮง หมอจีนรักษากระดูกอยู่ที่ริมทางรถไฟ ร้านเก่าแก่อีกคือ ร้านอินทรีโอสถ ร้านยาหอมตรา 5 นกกระเรียน และยาหอมตรา 5 เจดีย์ สูตรยาสมุนไพรต่างๆ มาจากพระอาจารย์ชื่อดังของวัดในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น หลวงพ่อเอี่ยม เจ้าอาวาสวัดหนึ่ง สมัยก่อนยาสมุนไพรจะมาส่งทางเรือถึงท่าเรือวัดราชคุลห์ ปัจจุบันต้องไปซื้อเองจากร้าน เจ้ากรมเปือที่เยาวราช บ้างสั่งจากเมืองจีน นอกจากร้านยาแผนโบราณยังมีร้านหมออยุธยา ซึ่งเป็น คลินิกแผนปัจจุบัน ของพันโท นายแพทย์อยุธยา ศรีเวชกุล นายแพทย์ผู้ทำงานบุกเบิกเกี่ยวกับการพัฒนาการผลิตยาปฏิชีวนะในประเทศไทย โดยเคยทำงานกับ Sir Howard Florey นักวิจัยระดับโลกในการพัฒนายาปฏิชีวนะให้ใช้ได้จริง ยังมีข้าราชการคนสำคัญที่มีบ้านอยู่ในบริเวณนี้ เช่น หลวงบุญมานพพานิชย์ ซึ่งเป็นทายาทของนายต่าง บุญมานพ (แช่ลิ้ม) คหบดี คนสำคัญ เป็นนักเขียนที่มีชื่อในนามปากกา แสงทอง เขียนบทภาพยนตร์บันเทิงคดีที่สร้างโดยชาวไทยล้วนๆ สำเร็จเป็นครั้งแรก *โชคสองชั้น* ใน พ.ศ. 2470 และเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ศรีกรุงเป็นประจำ เป็นบุตรคนแรกของมหาอำมาตย์ตรี พระยาสุทยพรตสุนันท์ (ทองบูน บุญมานพ) ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในวงการกฎหมายของประเทศ เพราะเป็นหนึ่งในคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ฉบับแรก ในปีพ.ศ. 2462 เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งหลวงสกลสัตยาทร ผู้พิพากษาศาลแพ่งในขณะนั้น ลูกเขยคนสำคัญของนายต่าง บุญมานพ อีกท่าน คือ พลตรีพระวิภาติภูมิประเทศ เจ้ากรมแผนที่ทหารบก ในช่วงที่ประเทศไทยได้เริ่มมีการทำแผนที่จากภาพถ่ายทางอากาศ นอกจากนี้ยังมี หลวงสาทรราชชน ผู้ช่วยพระคลังมหธนลงขันทุนรี หลวงประจักษ์สรรพากร รองอธิบดีกรมสรรพากร

ภาพที่ 4.34 ทางเข้าบ้านของนายต่าง บุญยมานพ และบ้านไม้เก่าหลังตึกแถว

- เรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในตลาดพลู สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในย่านตลาดพลู คือ เจดีย์พระอัฐิ และวิหารแท่นบรรทมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่วัดอินทาราม มีเรื่องเล่าถึงเวลาตีถ้าใครมาเดินแถววัดอินจะได้ยินเสียงม้าร้อง และเสียงควมม้า นอกจากนี้ยังเป็นที่ยกกราบไหว้บูชาเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตของคนทั่วไป โดยเฉพาะคนเชื้อสายจีน รองลงมา คือพระปรารักษ์บรรจุอัฐิพระยาพิชัยดาบหักที่มีความเชื่อเรื่องการบนบานขอให้สอบเข้าทำงาน หรือเรียนในสถาบันทหาร และตำรวจได้ จนมีการจัดทำเหรียญ และพระเครื่องพระเจ้าตาก และพระยาพิชัยดาบหักจากวัดอินทาราม และวัดราชคฤห์ให้กับผู้มีจิตศรัทธามากมายหลายแบบ ชุมชนยังมีความเชื่อในการบูชาเจ้าพ่อพระเพลิง ศาลเจ้าจึงมีผู้คนมากกราบไหว้เป็นประจำ และขบวนแห่เจ้าพ่อพระเพลิงจึงเป็นงานขบวนแห่ที่ใหญ่ที่สุดในย่านนี้

ภาพที่ 4.35 เติงบรรทมพระเจ้าตากสินมหาราช และ
เครื่องรางของขลัง พระบรมรูปจำลองพระเจ้าตากสินมหาราช ให้เช่าหน้าวิหาร

ภาพที่ 4.36 เครื่องรางของขลังพระยาพิชัย

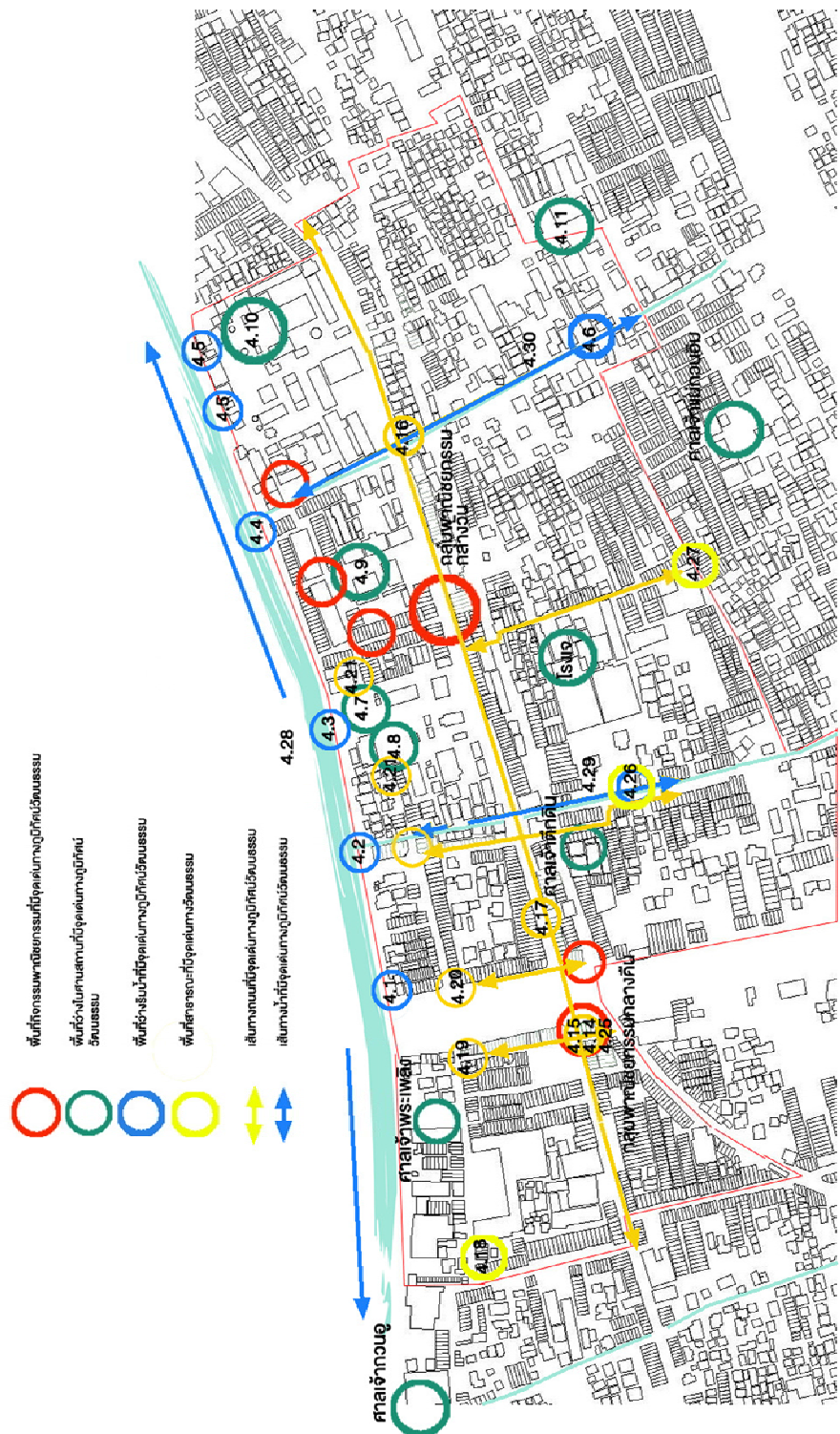
4.2.4 ลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นที่สำคัญในย่านตลาดพลู

การศึกษาถึงความเป็นมาของพื้นที่ศึกษาอันได้แก่พื้นที่บริเวณย่านตลาดพลูจากลักษณะ และรูปแบบสถาปัตยกรรมทำให้เกิดความเข้าใจต่อพื้นที่ และแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของพื้นที่ ย่านตลาดพลูมากยิ่งขึ้น และจะส่งผลต่อการกำหนดคุณค่าและเอกลักษณ์เพื่อใช้ประกอบในการทำแผนอนุรักษ์ตลอดจนแผนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งคุณค่าขององค์ประกอบทางสังคม

ตลาดพลูเป็นย่านชุมชนริมน้ำโบราณที่สำคัญของพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีมาก่อนการตัดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ย่านตลาดพลูในยุคเริ่มแรกมีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่ยึดไม่หนาแน่นมากนัก จนกระทั่งมีการอพยพผู้คนเพิ่มเข้ามาเป็นช่วงๆ โดยเฉพาะเมื่อกรุงศรีอยุธยาแตกและกรุงธนบุรีเป็นราชธานีใหม่นั้นมีการอพยพผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์เข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้เริ่มเป็นรูปแบบชุมชนต่างๆ

[illegible]

80

81